

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора **Лабунця Віктора Миколайовича** на дисертаційну роботу **Чень Жуй** «Методика формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Вивчення тексту дисертації здобувача та опублікованих наукових праць дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дисертаційної роботи та визначення її відповідності «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії».

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Інтенсивність розвитку сучасного суспільства, економічні й соціокультурні процеси інтеграції, глобалізації та інформатизації освіти сприяють збільшенню професійних контактів між представниками різних культур і країн, розширенню міжнародної співпраці й мобільності. Міжкультурний діалог наразі стає все більш необхідним для соціальної інтеграції, взаєморозуміння й миру у всьому світі. На сучасному етапі розвитку суспільства комунікація все більшою мірою пов'язується з деградацією ціннісних орієнтацій та культурних норм, супроводжується виникненням загрози неприйняття та неповаги до загальнолюдських цінностей, все більшу гостроту і актуальність набуває проблема формування досвіду міжкультурної комунікації, що створює основу для адаптації особистості до динамічно мінливих умов життя, розширює можливості її самореалізації в контексті різних культур.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертація виконана відповідно плану наукових досліджень кафедр теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування і кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова та складає частину наукового напрямку «Вдосконалення

музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою Радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол № 2 від 26 вересня 2019 р.).

Мета дослідження досягнута, а завдання вирішені у повному обсязі, що дає підстави для представлення роботи до публічного захисту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та практичних методів дослідження. Тему дослідження розглянуто всебічно та докладно. Логічна структура роботи визначається її метою, сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертантом особисто і характеризуються науковою новизною. До найбільш суттєвих наукових положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою і практичною цінністю, слід віднести такі: *вперше*:

- здійснено цілісне дослідження формування досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання; розкрито сутність поняття «досвід міжкультурної комунікації», яке в дослідженні розглядається як інтегральне особистісне утворення пролонгованого характеру, що обумовлює вектор спрямованості майбутнього вчителя музики на ціннісне самовизначення та взаємодію з «особистісними смислами» представників інших культур, характеризує його здатність до ціннісної міжкультурної інтеракції, творчої самореалізації в художньо-комунікативній діяльності міжкультурного контексту. Обґрунтовано структуру досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики, який включає: мотиваційно-спрямований, когнітивно-рефлексивний, емоційно-оцінний, праксеологічно-співтворчий компоненти. Розроблено методiku формування досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання на засадах системно-ціннісного,

акмеологічно-проективного, творчо-діяльнісного підходів, в основу якої покладено такі педагогічні умови: активізації етнокультурної свідомості студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів; збагачення досвіду міжнародного співробітництва і кроскультурної взаємодії у галузі музичного мистецтва (актуалізації здатності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до створення мистецьких проєктів, творення культурних цінностей у галузі музичного мистецтва, формування якостей артменеджера); сприяння самореалізації студентів у різноманітних формах мистецької діяльності через формування полікультурної компетенції майбутніх фахівців. Визначено критерії та показники сформованості досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання. Уточнено зміст базових понять: «досвід», «культура», «комунікація», «міжкультурна комунікація», «формування досвіду міжкультурної комунікації в процесі фахового навчання». Подальшого розвитку й конкретизації дістали теоретичні положення щодо фахового навчання студентів у педагогічних закладах вищої освіти; методологічні підходи й відповідні до них загально дидактичні та специфічні принципи формування в майбутнього вчителя музики досвіду міжкультурної комунікації в процесі фахового навчання; методи й форми фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Слід відмітити, що отримані автором наукові результати мають достатній ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблеми формування досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведеного дослідження.

3. *Значущість результатів дослідження для науки і практики* полягає в розробці методів формування досвіду міжкультурної комунікації, які можуть екстраполюватися в різні види фахової діяльності майбутніх учителів

музики як засіб обміну культурними цінностями, переданими мовою музичного мистецтва. Обґрунтовану та експериментально перевірену методику формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання можливо впроваджувати в освітній процес під час вивчення дисциплін «Методика музичної освіти», «Науковий семінар», на заняттях із педагогічної практики. Розроблений спецкурс «Досвід міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв», який доповнював матеріали дисертації. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі музично-педагогічних закладів різного освітнього рівня – у підготовці українських та іноземних студентів за кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» у системі післядипломної освіти, у процесі самоосвіти вчителів музики. Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 176 від 17.10. 2022 р.), Інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 2357 від 21.11. 2022 р.), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-20 1127 від 7.12.2021 р.).

Упровадження основних результатів дослідження підтверджує їх прикладну значущість для формування досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв у процесі фахового навчання.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Чень Жуй охоплює дослідження широкого кола питань, які знайшли відображення у відповідній структурі та змісті. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст роботи викладено на 203 сторінках.

У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів (с. 14-21).

У першому розділі – «Теоретичні засади формування досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв у процесі фахового навчання» - на основі взаємодії системно-ціннісного, акмеологічно-проективного і творчо-діяльнісного підходів визначено, що досвід міжкультурної комунікації ми інтерпретуємо як інтегровану якість – інтегральне особистісне утворення пролонгованого характеру, що обумовлює вектор спрямованості майбутнього вчителя музики на ціннісне самовизначення та взаємодію з особистісними смислами представників інших культур, характеризує його здатність до ціннісної міжкультурної інтеракції, передбачає здатність інтегруватися в іншу культуру при умові збереження власного сприйняття власної культури, здатність до творчої самореалізації в художньо-комунікативній діяльності міжкультурного контексту.

У другому розділі – «Методичний конструкт формування досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання» - виокремлено провідні принципи, дотримання яких уможливило успішне формування досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв, а саме: принцип інтенсифікації навчально-виконавської діяльності, принцип фасилітації, творчої взаємодії, проектування особистісного саморозвитку та принцип креативного самовираження. У розділі автором визначена структура, критерії та показники формування досвіду міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, що охоплює мотиваційно-спрямований, когнітивно-рефлексивний, емоційно-оцінний та праксіологічно-співтворчий компоненти. Для успішного формування досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв у процесі фахового навчання автором розроблені педагогічні умови та методичну модель формування означеного феномена в

процесі фахового навчання та визначена поетапність експериментальної методики.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності методики формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання» – на основі діагностики сформованості досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв, виявлено загальний стан досліджуваної проблеми та визначено рівні, яким надано кількісні й якісні характеристики. Упровадження методики формування досвіду міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв у процесі фахового навчання охопило проходження етапів, на кожному з яких була поставлена мета, визначався зміст, закладалися механізми формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання, виявлялися умови здійснення і підводився результат.

У цілому дисертацію можна вважати завершеною науковою працею, результати якої характеризуються науковою новизною та розв'язують конкретне наукове завдання – формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання. Загалом, дисертаційне дослідження відповідає визначеним вимогам.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Чень Жуй достатньо повно відображені у 7 наукових працях, з них: 2 статті – у наукових фахових виданнях з педагогіки, 2 – у зарубіжних виданнях, 3 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У дисертаційній роботі Чень Жуй є певні недоліки, що викликають зауваження дискусійного характеру:

- у теоретичному розділі дисертації проведений процесуально-функціональний аналіз міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики

в процесі фахового навчання, а саме: пізнавальної, інформативної, регулюючої, комунікативної, регулятивної, культурозберігаючої, аксіологічної, соціалізаційної, світоглядної, емоційно-психологічної, феліцитологічної, творчої та виховної функцій. Вважаємо, що доцільним було б ширше розкрити значення емоційно-психологічної функції в формуванні означеного феномена;

- у дисертаційному дослідженні розроблені основні принципи положення формування міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання. З цієї позиції бажано було б визначити, яку роль відіграє принцип креативного самовираження в особистісному розвитку студентів факультетів мистецтв;

- важливою музично-педагогічною розробкою дисертанта є впровадження педагогічних умов, які забезпечують успішне формування міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання. Вважаємо, що доцільним було б ширше розкрити як педагогічна умова забезпечення сприяння самореалізації студентів у різноманітних формах мистецької діяльності впроваджується у процес формування полікультурної компетенції майбутніх фахівців;

- у процесі проведення експериментальної роботи на діагностичному етапі було обрано чотирирівневий варіант виявлення результатів – початковий, середній, достатній і високий, що свідчить про якість комунікаційних процесів міжкультурної спрямованості у фаховому навчанні майбутніх учителів музики згідно означених критеріїв і показників та надає їм якісної та кількісної характеристики. Виникає питання, як саме Ви характеризуєте середній рівень міжкультурної комунікації студентів;

- на наш погляд, у третьому розділі дисертації більш детального висвітлення потребує група методів інсценізації музичних творів, яка була використана в процесі підготовки студентів факультетів мистецтв до комунікаційного спілкування.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дослідної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі дисертанта.

7. Загальні висновки

Отже, дисертація Чень Жуй на тему: «Методика формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання» є цілісним завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути рекомендоване до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Віктор ЛАБУНЕЦЬ